

# Innspill til Stortingsmelding 5-10.trinn

Unge funksjonshemmede sender inn ytterligere innspill til Stortingsmelding for 5-10.trinn, etter oppfordring om dette i møte med statssekretær Sindre Lysø den 16.november 2023.

Vi viser til vårt tidligere innspill til Stortingsmeldingen 5-10.trinn:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ccbca4e217944380b3991412fa1e849f/innspill-fra-unge-funksjonshemmede.pdf>

Vi mener det er mye at det som står i vår tidligere innspill som kan benyttes inn i en kommende stortingsmelding. Unge funksjonshemmede mener også at *NOU 2023:13 På høy tid – realisering av funksjonshindredes rettigheter* gir en god situasjonsbeskrivelse av hvilke utfordringer og barrierer funksjonshemmede møter i samfunnet og i utdanningen, og hvor det bør settes inn tiltak. Som nevnt i tidligere innspill beskriver Kapittel 9 «*Grunnskole og videregående opplæring*» godt hvordan skolehverdagen til mange funksjonshemmede elever på 5.-10 tinn er. Videre viser vi til *NOU 2023:20 Tegnspråk for livet* og kapittel 13 i utredningen som peker på utfordringsbildet for døve og hørselshemmede elever i dagens skole, samt kommer med gode forslag til tiltak som bør iverksettes for å sikre en bedre skolegang for gruppen. Unge funksjonshemmede anbefaler derfor at utredningene blir inkludert som en del av kunnskapsgrunnlaget til stortingsmeldingen.

Skolen skal være for alle, og alle skal føle seg inkludert. Skolen skal ivareta både læring og et godt psykososialt miljø, og er en viktig arena for sosialisering og utvikling av vennskap. Dessverre vet vi at dette ikke er tilfelle for mange funksjonshemmede elever, og deres rettigheter brytes hver eneste skoledag. Funksjonshemmede elever må kjempe en kamp hver dag og får kjenne på kroppen at det er forskjell på det å ha rett og det å få rett. Det er helt avgjørende og langt på overtid å iverksette tiltak for å sikre utdanningen som funksjonshemmede elever har rett på.

Det er nødvendig å iverksette et paradigmeskifte der oppmerksomheten endres fra et helseparadigme til et rettighetsparadigme, der funksjonshemmede og kronisk syke ses på som personer med rettigheter på lik linje med andre. Funksjonsnormen står sterkt i vårt samfunn og det er på tide at samfunnet begynner å utvide forståelse for funksjonsmangfold – at vi fungerer på ulike måter, men like fullt kan ha meningsfulle og gode liv.

Vi er tydelige på at det er avgjørende med en konkret og målrettet innsats for å ivareta funksjonshemmede elever i utdanningssystemet. Vi forventer derfor at dette blir gjort i den kommende stortingsmeldingen, og at det må være et eget kapittel i stortingsmeldingen som tar for seg situasjonen og tiltak rettet mot funksjonshemmede og kronisk syke. Det må være klart definerte og spesifikke mål og tiltak rettet mot funksjonshemmede elever, og det er behov for å skille på tiltak som retter seg mot funksjonshemmede elever med og uten utviklingshemming. Målene må i tillegg adressere spesifikke utfordringer og behovene til funksjonshemmede elever. Det er viktig å anerkjenne at begrepet «alle» i flere tilfeller ikke automatisk inkluderer funksjonshemmede og kronisk syke, selv om dette er intensjonen.

## Tiltak

Under har vi listet opp noen helt konkrete tiltak som vi mener burde inkluderes i Stortingsmeldingen 5-10.trinn for å sikre at funksjonshemmede og kronisk syke elever får oppfylt rettighetene sine i utdanningssystemet. Vi har delt opp tiltakene tematisk.

### Holdninger og mobbing:

- Funksjonshemmede må inngå tydeligere og inkluderes som gruppe i mangfoldsbegrepet og i den offentlige mangfoldspolitikken.
- Funksjonshemmede må eksplisitt inkluderes i utdanningspolitikken og i strategier.
- Utdanningssektoren må få tilstrekkelig med midler til å drive holdningsendrende arbeid, inkludert forebygging av diskriminering, krenkelser, mobbing og liknende av funksjonshemmede og kronisk syke.
- Mobbeombudene må ha kunnskap om identitetsbasert mobbing som funksjonshemmede og kronisk syke kan utsettes for.
- Det må iverksettes kompetansehevende program rettet mot ansatte og elever i skolen om hvordan mobbing, utenforskap og hatprat mot funksjonshemmede og kronisk syke kan se ut og hvordan man kan forebygge dette.
- Det må sikres kompetanse om mangfold, diskrimineringsgrunnlagene, minoritetstilørigheter og multiple minoriteter (personer som tilhører flere minoriteter på en gang), slik at alle, får en likestilt og likeverdig opplæring.
- Læring om minoriteter og menneskelig mangfold og diskriminering må bli en del av læreplanene i barneskolen, ungdomsskolen og aktuelle profesjonsutdanninger.

### Universell utforming:

- Nærskolen må sikres som et reelt førstevalg. Veikart universelt utformet nærscole må finansieres og realiseres med tidsfrist 2030, for å sikre tilgang for funksjonshemmede og kronisk syke elever, foresatte og ansatte.

### Tilrettelegging:

- Lærere og ansatte i utdanningssektoren må få kompetanse om hvordan man møter funksjonshemmede og kronisk syke elever, herunder informasjon om hvor de kan henvende seg for å møte behovene til den enkelte.
- Det må utvikles en ressurside for lærere med informasjon om ulike instanser i laget rundt eleven og deres kompetanse, slik som Statped, PPT, Hørselspedagogene, BUP.
- Kompetansen om handlingsrommet innen tilrettelegging må komme tydeligere frem i lærerutdanninger og pedaogiske utdanninger.
- Utdanningssektoren må treffe nødvendige tilretteleggingstiltak for å gjøre det mulig for alle å fullføre utdanningen med vitnemål og/eller fagbrev, herunder tilstrekkelig tid i vurderingssituasjoner og ved eksamen.
- Yrkesfaglige programfag må tilrettelegges slik at fritt skole- og utdanningsvalg er en realitet for alle elever.
- Eleven må lyttes til og få reell mulighet til å medvirke i egen skolehverdag.

- Det må jobbes målrettet med å øke mangfoldet i elevrådene ved landets skoler.
- Det må sikres tegnspråk- og skrivefolk ved all skolegang.
- Ordningen med brukerstyrt personlig assistanse må utvides slik at elever og lærlinger sikres nødvendig assistanse i gjennomføring av utdanning.
- Funksjonshemmede og kronisk syke elever må ikke få ufrivillig fritak i fag på grunn av tilretteleggingsbehov, funksjonshemming eller kronisk sykdom. Hovedregelen skal være å tilrettelegge slik at alle elever kan fullføre og få vurderingsgrunnlag i faget.
- Før eleven og omsorgspersonen godkjenner at det søkes om fritak fra vurdering i fag, må det gis tilstrekkelig informasjon om konsekvenser dette kan medføre, og informasjonen må være mottatt og forstått.
- Gymtimer og andre fysiske timer må tilrettelegges for funksjonshemmede og kronisk syke elever for å sikre deltakelse og motvirke utestengelse.
- Klasseturer og andre turer og aktiviteter i skolens regi må tilrettelegges slik at alle elever med funksjonshemming og kronisk sykdom får mulighet til å delta på lik linje som sine medelever.
- Individuelt tilrettelagt opplæring må som hovedregel gjennomføres i klasserommet med mindre eleven selv ønsker at opplæringen gjennomføres utenfor klasserommet og klassefelleskapet.

#### Læremidler og pensum:

- Alle læremidler og pensum, både digitalt og ikke-digitalt, som brukes i utdanningsløpet må være universelt utformet og kompatibel med hjelpemidler som eleven har, slik at alle elever får tilgjengelige læremidler som de har rett på og behov for. I tillegg må dette mottas samtidig med at alle andre elever får sine læremidler til skolestart.
- Det må bevilges tilstrekkelig med midler til Norsk Lyd- og Blindskriftsbibliotek og Statped, slik at de som har behov for tilrettelagt pensum får dette.
- Produksjonsretten hos Norsk Lyd- og Blindskriftsbibliotek må utvides til å gjelde flere grupper.

#### Laget rundt eleven:

- Laget rundt eleven må styrkes. Statped og Pedagogisk-psykologisk tjeneste må styrkes med flere ressurser, slik at deres kompetanse og tilbud blir tilgjengelig for eleven, foresatte og den enkelte skole og undervisningspersonell som har behov for tjenestene.
- Det må utvikles klare retningslinjer for sakkyndig vurderinger.
- Statpeds spesialistfunksjon for sansetap og sjeldne problemstillinger må styrkes og videreutvikles.
- Statpeds elevkurs for syn, hørsel og ulike sammensatte lærevansker må videreføres og styrkes.
- Kunnskap om spesialpedagogisk metode, tilrettelegging og inkludering av elever med funksjonsnedsettelse må inn i lærerutdanningene.
- Individuelt tilrettelagt opplæring må gis av kvalifiserte personer og ikke ufaglærte assistenter.
- Skolehelsetjenesten må styrkes med mer kompetanse og kapasitet for å sikre at et av de mest grunnleggende lavterskeltilbudene unge har er tilgjengelig og møter den enkeltes behov.

Kommentert [MF1]: burde vi skrive inn "både digitale og ikke-digitale"?

### Rådgivning

- Retten til rådgivning og karriereveiledningen må sikres gjennom økt kompetanse hos veiledere/rådgivere om hvordan man møter funksjonshemmede og kronisk syke, og hvordan de kan inkludere og tilrettelegge for denne gruppen på en god måte.

### Overganger:

- Overgangen mellom utdanningsinstitusjonene må bli mer sømløs ved at samarbeidet og informasjonsflyten bedres, både på tvers av sektorer og mellom sektorene og den enkelte elev/lærling og foresatte. Det må sikres god informasjon til elev/lærling og foresatte i overganger.

### Seksualitetsundervisning:

- Seksualitetsundervisningen i skolen må bedres og det bør tilstrebtes at undervisningen gis av eller med kvalifisert helsepersonell til stede.
- Seksualitetsundervisningen må være inkluderende og representere kjønns-, seksualitets- og funksjonsmangfoldet som finnes, uavhengig av elevgruppens sammensetning.